

XIV.

Levstik's Gedichte. Pag. 29¹⁸ de 1854.

550 Ex. Auflage kostete 82.¹⁹30 CM. . . . 86 f 60
noch Vorrath. 100 Ex. gebunden Preis . . . 40 f CM

320 „ ungebunden

Gegen 100²⁰ f. bin ich bereit diese 420 Ex. abzugeben.

kommt das Ex. auf fast 25 kr²¹

Preis à 70 kr — Vorthail 100 f²²

(*Ves ta odstavek je dvakrat prečrtan*)

Diese Gedichte verkauft an H. Otto Wagner, Buchhändler hier, um 80 f. laut Wechsel, zahlbar am 28. Februar 1867.

Laibach, am 17. März 1866.

Jos. Blasnig.

K vprašanju nove bolnišnice

Milan Sever

Kot zrel političen narod moramo imeti vse panoge svojega življenja dobro organizirane, tako upravo, šolstvo, promet, obrambo itd. In skrb za naše narodno zdravje je del naše socialne politike. Dobro moramo organizirati obrambo proti raznim socialnim in drugim boleznim in to praktično po bolnicah, ambulancah, zdravstvenih domovih, teoretično po inštitutih, na fakulteti in s tiskom. Zato si pa pod naslovom nove bolnišnice, o kateri toliko govorimo in pišemo in za katero se sedaj borimo, ne zamišljamo navadnega „špitala“ v starem smislu, ampak povsem moderno osrednjo zdravstveno institucijo za ves teritorij, na katerem prebivajo Slovenci.¹ Poleg tega, da bo bodoča bolnica skrbela za prenovitev in ohranitev naše sile, bo skrbela za potrebni zdravniški in strežniški naraščaj ter na podlagi znanstvenih raziskovanj po inštitutih in statističnega materijala vnaprej branila pred vsemi eventuelnimi sovražniki našega zdravja. Skratka, ona bo slovensko zdravstveno središče.

¹⁸ 2 popravljen iz 1.

¹⁹ Prvotno: 83.

²⁰ Prvotno: 80.

²¹ Pred 25 kr prečrtano: 20 kr.

²² Prvotno: 80.

¹ Boj za moderno bolnišnico smatramo za tako važnega, da objavljamo prvi velikopotezni načrt take bolnišnice, ki hkrati s tem občutnim našim zdravstvenim vprašanjem rešuje tudi vprašanje popolne medicinske fakultete.

Ne vem, kako je in kako še bo organizirana zdravstvena služba v Sloveniji, kakšna vloga bo odmerjena obstoječim in novim bolnicam v provinci glede krajevnih potreb (prim. Jesenice, Trbovlje, Novo mesto, Murska Sobota itd.) in kakšno bo njih razmerje do nove klinike; to je zadeva naše zdravstvene politike, ki jo bo treba vsekakor preučiti preden se prične izdelava točnega načrta za bodočo bolnico.

Po študiju tega se tičoč literature in primerov ter po presoji naših slovenskih razmer in potreb, mislim da naj obsega naše bodoče zdravstveno središče sledeče prostore in sredstva za:

- 1.) bolniško klinično zdravljenje vseh vrst bolezni;
- 2.) ambulančno zdravljenje vseh vrst bolezni;
- 3.) popolno medicinsko fakulteto s predavalnicami in instituti za vse teoretične in praktične predmete in medicinski muzej;
- 4.) upravno poslopje s priključenim higijenskim zavodom ter socialnim uradom za pomoč odpuščenim bolnikom ter prostore za razne organizacije kot Protituberkulozno ligo itd.;
- 5.) stanovanjski objekt za žensko osebje s strežniško in babiško šolo;
- 6.) stanovanjski objekt za moško strežniško osebje, zdravnike in profesorje;
- 7.) svetišče in mrtvašnico.

Kaj zahtevamo od moderne bolnice?

Da nam z malimi stroški in hitro obnovi našo delovno silo. Torej eno najvažnejših načel — organizacija in ekonomija. Ker stari način zidanja paviljonov, t. j. zidanje v dolžino, pri današnji veliki frekvenci in ekonomiziranju časa in energije ne ustreza več namenu, mu postavljamo nasproti zidanje v višino. To nam omogoča hitrejšo komunikacijo, večji in lažji pregled ter lažjo koncentracijo potrebnih energij, predvsem kalorij. Zidanje v železobetonskem ali jeklenem ogrodju nam omogoča, da zadostimo tem zahtevam, t. j. da gradimo v višino. S pomočjo raznih proizvodov moderne industrije pa moremo doseči popolno izolacijo proti mrazu, vročini in zvoku. Prejšnje masivne stene zamenjamo z lahкими, kar nam omogoča popolnoma prosto kombinacijo prostorov, neodvisno od nižjega ali višjega nadstropja. Nevarnost razširjenja požara je pri železobetonski konstrukciji odstranjena. Poleg stopnic služijo za vertikalno komunikacijo številna, zadostna in varna dvigala.

Vso zgradbo postavimo na stebre ali, boljše povedano, odpravimo doslej običajno pritličje in ga pustimo le tam, kjer se vertikalne komunikacije dotikajo zemlje. Vse pritličje, razen onih mest, kjer so stopnice in dvigala, ostane prosto za promet. (Princip modernega urbanizma.) Poslopje je sedaj „vzdignjeno“ od tal, zrak ga obdaja od vseh strani. Vrt, park ali dvorišče smo „potegnili“ pod hišo. Dosegli smo, da se nam zgradba pokaže kot

plastično telo in ne več kot dvodimenzionalna stena — ploskev. Dobili smo pregled pa vsem teritoriju, kjer stojijo naši objekti in odkriva se nam nešteto zanimivih pogledov in perspektiv.

Predloženi osnutek predstavlja skupino objektov, od katerih glavni A je namenjen sami kliniki, ter ima 10 nadstropij. Južni, v loku zidani trakt A1 je bolnica, ki ima v vsakem nadstropju štiri postaje po cca. 40 postelj z vsemi potrebnimi prostori kot W. C., kopalnicami, sobami za strežnike, dežurne zdravnike in dnevnim prostorom. Dve stopnišči in dvigala služijo predvsem bolnikom, osebju in obiskovalcem.

Trakt A2, ki leži pravokotno na omenjenega, je namenjen zdravljenju samemu (Bechandlung). Levo od centralno ležečega stopnišča imamo prostore za ambulančno zdravljenje s čakalnico, in sicer tako, da ustreza ambulanca stroki bolniških postaj v istem nadstropju. Zunanji bolniki, ki se prihajajo zdraviti, so popolnoma ločeni od ostalega poslovanja na kliniki. Desno od stopnišča so sprejemna pisarna, lekarna in sobe za zdravnike. Na vzhodni strani trakta so na kirurških oddelkih po dve operacijski sobi z vsemi pripadajočimi prostori, z galerijo za študente in sobe za sveže operirane. Na nekirurških postajah imamo mesto operacijskih sob prostore za terapije.

Severni del glavnega poslopja A3 je namenjen medicinski fakulteti; obsega predavalnice (amfiteater), laboratorije za študente, asistente in profesorje ter knjižnice in prostor za dekanat.

V podzemlju ločnega trakta so nameščene kuhinje, jedilnica in družabni prostori za osebje ter skladišča. Ta etaža je, dasi v podzemlju, polnovredna, ker ima na jug odprto steno. Dalje se nahaja v podzemlju srednjega trakta centralna kurjava, pralnice in sušilnice; v podzemlju fakultetnega trakta pa medicinski muzej. Študentje imajo direktno zvezo s prostori za terapijo in operacije ter z bolnišnico.

Zgradba B nam služi kot paviljon za infekcijske bolezni s kapaciteto cca 200 postelj ter je tako organiziran, da se dado oddelki, ločeni po boleznih, po potrebi razširjati ali krčiti.

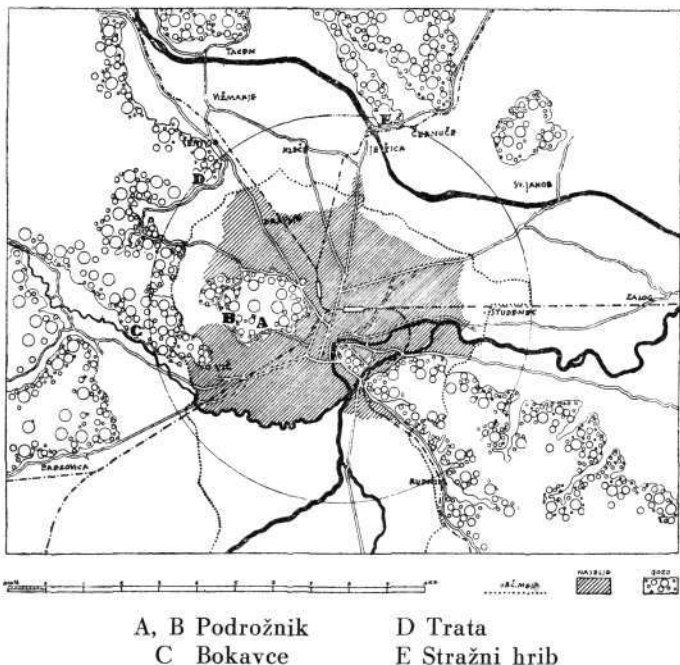
Desno od glavne zgradbe A se nahaja poslopje C, kjer je uprava z vsemi potrebnimi pisarnami. Pod to streho bi mogli namestiti še zavod za higiensko propagando in socialni urad za pomoč odpuščenim bolnikom. Dalje imamo še objekt D, ki je namenjen za stanovanje ženskega osebja, za strežniško ter babiško šolo ter objekt E, namenjen za stanovanje moškega osebja in za zdravnike.

Kapela F je postavljena v os glavne zgradbe v park ob vhodu v gozd. Bolniški in fakultetni trakt glavnega poslopja sta zvezana z mrtvašnico s podzemeljskim rovom.

Bolnik se pripelje skozi upravno poslopje mimo vratarja do srednjega stopnišča glavnega poslopja A. Tu ga dežurni zdravnik sprejme in odredi njegov prevoz na oddelek. Ravnotako razporeja tukaj dežurni zdravnik zunanje bolnike za ambulančno zdravljenje. Za študente in profesorje so poseben vhod in stopnice.

Vsa bolnica leži na južnem vznožju hriba, v zavetju pred vetrovi, vendar okoli 7 metrov nad okoliško ravnino. Vse naokoli park in vrtovi, v ozadju po pobočju hriba gozd. Kapaciteta bolnice je najmanj 1800 postelj.

Ljubljana z okolico



Še nekaj o izberi prostora. (Glej priloženo specijalko.) Sedanja situacija ob Ljubljani je izven vsake debate; vsi zdravniki so jo soglasno odklonili. V sredini mesta ne smemo zidati v rajone, ki so že ali bodo v kratkem naseljeni. Prihajajo v poštev le prostori, ki so izven gradbenega okoliša, v bližini gozdov, ob vznožju hriba, ki so zavarovani pred vetri ter so zdravi. Glavna smer vetrov nad ljubljansko kotlino je jugozapad—severovzhod. Zaradi te smeri vetrov in industrije izpade iz kombinacije severovzhodni del Ljubljane med Dunajsko cesto in Ljubljani. Južni del Ljubljane, t. j. Barje ne pride v poštev radi slabih gradbenih tal ter megle. Ostane nam toraj še zapadni in severni del ljubljanske periferije, konkretno, južna stran Rožnika (a, b).

Ako pa imamo pogum kljubovati malo večji distanci od sredine mesta (kolodvora), potem se nam ponujajo mesta pri Bokavcah, c med Št. Vidom in Podutikom (Trata) d ter južno pobočje Stražnega hriba nad črnuškim mostom. Vsi ti kraji niso oddaljeni od kolodvora več kot 4—5 km, kar znaša za cestno železnico pri hitrosti 25 km na uro 10 minut, pri avtomobilih s 35 km na uro cca 7 minut. Ta čas pač ne more igrati nikake vloge. Poglejmo večja mesta kot Graz, Dunaj, Pariz in primerjajmo oddaljenost tamošnjih bolnic od sredine mesta. Ne strašimo se distance. Gre za eno in to je: v vsakem pogledu čim boljša bolnišnica. Zato se poslužimo vsega, kar nam nudita tehnika in lepota narave. Vse ovire bomo z voljo in energijo odstranili.

Odpustki

Prežihov Voranc

1

S tari žvavpki je od presenečenja zašklepetala brada. Od gozda sem, čez travnik se je vračal njen mož, obložen z orodjem kakor da bi bil delo že dokončal. To pa ni bilo mogoče. Ali se je ponesrečil, usekal? Toda na hoji se to ni poznalo. S prekrižanimi rokami je čakala pred bajto.

„Kaj je za božjo gnado...“ je vzkliknila.

Žvap je z negotovim, švedrastim korakom prekoračil travnik in ko se je prizibal do bajte, je molče vrgel orodje za leseno steno, da se je streslo celo ostrešje. Nato se je spustil na tvalo, trudno pogledal ženo s svojimi suhimi očmi in skrušeno vzkliknil:

„Ne morem več...“

Starka je žalostno zrla vanj.

„Ne morem več! Prišla je tista ura, ki me je mučila že deset let kot bi me mora tlačila — zdaj je tu: ne morem več — odpovedalo mi je...“

Starka je molčala.

„Komaj sem danes nabasal stole, je že prišel Osrajnikov pisar in mi rekel naravnost brez ovinkov: Tvoj les, Žvap — ni več za rabo! Odpovedale so ti oči, ne vidiš več in več kot polovico lesa pokvariš. Nehaj, vrni se domov in si odpočij. — Tako mi je rekel in zdaj sem tu...“

Njegove suhe, od smole in sončnega leska izpite oči so obupno zrle v ženo, ki je še vedno nepremično stala na mestu.

„Zdaj sekira ne bo več pela žvink, žvink...“

Ženini koraki so zadržali čez visoki prag.

„Bog bo že dal...“

„...ne bo nikdar več pela žvink, žvink!“ je nadaljeval Žvap zatopljeno, kakor bi žene ne bil slišal.